

האיש שהעלה על סדר היום את רעיון החיאת

מחשבות

ועוד יש רובה של חמישה קולות ערביים, שלהם ענין טבעי בשינוי שיטת הבחירות. כל המפלגות בארץ יבינו כי שינוי כזה ינחיל למפא"י רוב עצום, אולי בגבולות 100 מתוך 120 חברי הכנסת הבאה — וכי לכל המפלגות האחרות תהיה זאת מכת המוות. באותו מעמד תבהיר תנועת החרות כי רק בתנאי אחד תתחר על הגשמת הצעה זו: בתנאי שכל המפלגות האחרות, זולת מפא"י, ישתפו פעולה ויקימו ממשלה משותפת, בהשתתפות כולן, שמטרתה היחידה תהיה להוציא את מפא"י מן השלטון לתקופת-הבראה של כמה שנים. אני רוצה להבהיר כאן שאיני שונא את מפא"י, והריני חושב שיש לה מקום, כמו לכל מפלגה אחרת, במאבק הפוליטי במדינה. אולם אני רוצה שהיא תעשה זאת בתנאים של שיוון, כשהיא תלויה בטיב תורותיה והצעותיה לגופו של ענין, ולא בכוח שליטתה המוחלטת בכל מצעי הפיתוי והלחץ הנמצאים כיום בידה. יתכן כי בסיכום יהיה זה לטובת מפא"י עצמה. אם העם ירצה לבחור בה לאחר מכן בבחירות חופשיות באמת, יבושם לה. הממשלה הזאת יכולה לכלול את כל המפלגות, מחרות ועד השמאל הקיצוני, מן הפרוגרסיביים ועד אנודתי ישראל. התפקידים בממשלה צריכים להתחלק שווה בשווה, בהתאם ליחסי הכוחות. בראש הממשלה הזאת צריך לעמוד אדם מרכזי, הנהנה מאימון כל הצדדים, כגון פנחס רוזן או משה שפירא.

רק לשם דוגמה, הנה הצעה של ממשלה מקיר אל קיר: ראש הממשלה — פנחס רוזן; אוצר — יוחנן בדר; בטחון — יגאל אלון; בריאות — יוסף בורג; דואר — בנימין אבניאל; דתות — יצחק מאיר לוין; חוץ — יזהר הררי; חינוך ותרבות — אסתר רזיאל-נאור; חקלאות — ישראל גלילי; מסחר ותעשייה — יוסף ספיר; משטרה — שמעון אבידן; משפטים —

לפני שבוע גילה „העולם הזה“ את הידיעה הסנסציונית כי נעשה מאחורי הקלעים נסיון להקים ממשלה כל-מפלגתית בלי מפא"י. נסיון זה, ש„העולם הזה“ הכתיר אותו בשם „ניאו-נירוזים“, שי-מש השבוע בסיס למשא-ומתן סודי עם ראשי כמה מפלגות חשובות.

השבוע נותן „העולם הזה“ את רשות-הדיבור ליוזם ההצעה, משה ברש, יליד אנגליה בן 44 שגדל בחיפה, נשוי ואב לשלושה ילדים. ברש, אשר נפצע בפעולת ההגנה והמשותק מאז בשתי רגליו, עבר לאצ"ל אחרי וי-כוח עם ראשי ההגנה. במל-חמת-השחרור פעל בש"י. מן-הז עתה תחנת-דלגן בחיפה.

מאת משה ברש -

ביום הבחירות הייתי חבר ועדת-קלפי חספית מטעם תנועת-החרות. אינני חבר המפלגה, אולם ב-1944 הצטרפתי לשורות הארגון הצבאי הלאומי בו פעלתי כנספח לשירות המודיעין המרכזי. עשיתי זאת אחרי שההגנה התערבה באופן דראסטי במלחמה בין אצ"ל ולח"י ובין שלטונות המנדט — התערבות שלא היתה לרוחי.

לא היתה זאת הפעם הראשונה שהשתתפתי בוועדת-קלפי, כחבר או כמשקיף מטעם תנועת-החרות. בכל פעם חזרה ונשנתה בלבי ההרגשה שעננה רובצת על מעמד הבחירות, כאילו מביטה עלינו עין זועמת גדולה — עין שאינה מניחה לבחור תחושה של חופש. הפעם נחרתי במיוחד לראות, כי גם אצל אנשים בעלי הכרה מפלגתית ומעמדית חזקה, לא היתה הנכונות הנפשית לשרת את המפלגות שהאמינו בהן. אנשים, שאני מכירם אישית מזה שנים, חששו לפעול למען מפלגותיהם באזורי מגוריהם. מפלגות כמו אגודת-העבודה ומפ"ם נאלצו להביא אנשים ממרחקים, כדי שישמשו כנציגיהן בוועדות-הקלפי בחיפה — למרות שבאותם אזורים קפי מתגוררים עשרות מהסידיהן. אנשי תנועת-החרות, שיש להם עבר מחתרתי מפואר, והמודחים גם עתה בכל לבם עם המפלגה, חששו מסיבות כלכליות להופיע בגלוי כנציגי תנועתם.

לעומת זאת ראיתי את המנגנון האדיר ששירת את מפא"י. ראיתי את צי המכוניות, את הנציגים והמשקיפים והרצים והנהגים. גם מהם הכרתי אישית רבים. ידעתי שהם זעירי-בורגנים באופי ובבית, אנשים הרחוקים ברוחם ממפא"י. והנה, ביום הבחירות, הופיעו וכירכרו מסביב לאנשי המטה של מנגנון מפא"י, כדי שיראו אותם.

חשבתי בלבי: מה עשוי להביא אנשים אלה לפעילות כזאת? לא נותר לי אלא להניח כי מפלגת פועלי ארץ-ישראל לבשה דמות של מפלגת, המטילה את פתדה על הכל מבלי שתצטרך אף לעמול לצורך זה. היא שולטת על מקומות-העבודה, על חלוקת השיכונים ועל כל שאר הדברים שהאדם הרגיל זקוק להם ותלוי בהם. אפילו אין האורח רוצה להיזרם למפא"י ולהיכנס לתכתובה, הריהו משתדל לפחות שלא לעורר את רוגזו, פן יבולע לו.

יכולה מפלגה אחרת לבוא ולשטוח לפני הבחור מצע הכולל בתוכו בשורות ונחמות, להראות אפילו את הדרך אל מלכות-שדי עלי אדמות — אוזן הבחור תישאר אטומה, אם מפא"י תנופף אותה שעה בפת הלחם שלו מול עיניו.

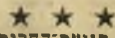
הבחירות נגמרן — והתוצאות איזוקו את מפא"י עוד יותר. היא לא הצליחה לכפות על הבחור את שיטת הבחירות האיזוריות. אולם היא מחזיקה בידה את רוב העמדות החשובות, ובכוחה להכתוב לכל שאר המפלגות את רצונה ושאפותיה.

קשה לדבר על פאשיזם כשאין ברצון מהנחות-ריכוז ובתי-סוהר ליריבים פוליטיים, כשכל אחד יכול לכתוב ככל העולה על רוחו. אבל מאז הבחירות חל שינוי בפסיכולוגיה של מפא"י. מהיגיה מתחסיים אל הבחירות כפי שהתיחסו הנאצים לבחירות של שנת 1932, עת לא עלו עדיין לשלטון. אך כבר זכו לנצחון גדול ליד הקלפי. או נוצרה בדעת-הקהל ההרגשה כי נצחונם הסופי של הנאצים בטוח, שכדאי להצטרף אליהם לפני שיהיה מאוחר. הצרה היא ששאר המפלגות והזרמים הפוליטיים במדינה, אינם מבינים, כי אין להתמודד עם מפא"י כל עוד היא מחזיקה בעמדותיה הכלכליות והאחרות. דומה המצב ליורה שבפינתה האחת עומד מאגארף שמשקלו 120 קילו, בעוד שמשקל יריבו רק 60 קילו. התוצאה ברורה. השאלה היא, על כן: איך ליצור מצב בו יהיו כל היריבים שווים? איך להחזיר את מפא"י למצבן של שאר המפלגות? במילים אחרות: איך להוציא מידי מפא"י את עמדות-הכוח הנתונות לה יתרון כה עצום על כל יריבותיה?

יד אחת — נגד מפא"י

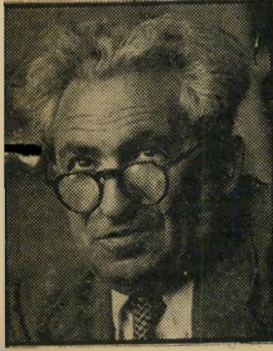
בנקודה זו שאלתי את עצמי: מי יכול ליטול לידיו את היוזמה לפעולה כזאת? ראיתי שכל המפלגות החלו כבר למחרת יום הבחירות להתדפק על דלתות מפא"י, מתוך תקנה שיקבלו כמה שיררים ופירוורים. כל אחת רצתה רק לקבל את החלק שלה — ועל הכל נשמע הפומון: „כולם, מלבד חרות ומק"י“.

כך נוצר מצב, בו נשארה תנועת-החרות הגורם היחיד שיש לו האפשרות ליטול לידיו את היוזמה לשינוי פני הדברים במכה אחת — ושיש לו גם הכוח המספרי הדרוש לכך. היה ברור לי כי כל יוזמה כזאת כרוכה בכמה סכנות, וכי רק מעשה נועז יכול לשאת פרי. היום נדמה לאורח כי הוא חי במשטר דמוקרטי, בו מתחלק הכוח בין כמה וכמה מפלגות. אך זה אינו מצב, בו נשארה תנועת-החרות הגורם היחיד שיש לו האפשרות ליטול לידיו את היוזמה לשינוי פני הדברים במכה אחת — ושיש לו גם הכוח המספרי הדרוש לכך. היה ברור לי כי כל יוזמה כזאת כרוכה בכמה סכנות, וכי רק מעשה נועז יכול לשאת פרי. היום נדמה לאורח כי הוא חי במשטר דמוקרטי, בו מתחלק הכוח בין כמה וכמה מפלגות. אך זה אינו מצב, בו נשארה תנועת-החרות הגורם היחיד שיש לו האפשרות ליטול לידיו את היוזמה לשינוי פני הדברים במכה אחת — ושיש לו גם הכוח המספרי הדרוש לכך.

הנה הצעתי המעשית: תכריז תנועת-החרות קבל עם ועדה, שעל מנת לסלק את האשליה כאילו קיים בארץ שלטון דמוקרטי, היא תצביע בעד הצעת מפא"י להנהגת שיטת-בחירות אזורית. אם מפא"י עצמה לא תעלה את הצעתה על סדר-היום של הכנסת, תעשה זאת חרות במקומה. כל אדם יבין כי 64 הקולות של מפא"י וחרות בכנסת הרביעית מספיקים להעברת החוק.

דוגמה

בארר, חרות אוצר

פנחס רוזן, פרוגרסיבי ראש-הממשלה

רויאל-נאור, חרות חונך

הררי, פרוגרסיבי חוץ

לוין, אגודה יתות

ברזילי, מפ"ם עבודה

מינק, פא"י טנד

זרהמטיג, דתי-לאומי משפטים